

Ι. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για το ευρύ κοινό η Αρχαιολογία είναι ένας παλαιός επιστημονικός κλάδος, όχι αναγκαστικά γνωστός ως προς τις μεθόδους του, αλλά οπωσδήποτε σαφής ως προς τα απτά του αποτελέσματα, όπως αυτά καταγράφονται στους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία. Η Αρχαιομετρία αποτελεί έναν επιστημονικό κλάδο ελάχιστα γνωστό στους μη ειδικούς. Θεωρήσαμε, λοιπόν, αναγκαίο, στο πλαίσιο του παρόντος, να αφιερώσουμε το μεγαλύτερο μέρος του εισαγωγικού κεφαλαίου σε μια σύντομη παρουσίασή της, με στόχο να διευκολύνουμε τον αναγνώστη.

Το σύνολο των μεθόδων και τεχνικών των θετικών επιστημών, που αξιοποιούνται από την Αρχαιολογία απετέλεσε μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο μια αυτοτελή επιστημονική οντότητα. Αρχικά, η οντότητα αυτή ονομάστηκε “Αρχαιοφυσική”, σύντομα όμως επικράτησε ο σωστότερος και πιο δόκιμος όρος “Αρχαιομετρία”. Ο όρος αυτός εισήχθη στο τέλος της δεκαετίας του 1950 από τον καθηγητή της Ευρωπαϊκής Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης C.F.C.Hawkes (Λυριτζής 2005). Στα πρώτα βήματα δεν ήταν τίποτε άλλο από το συνδυασμό τεχνικών και μεθόδων, οι οποίες λιγότερο ή περισσότερο γνωστές είχαν χρησιμοποιηθεί με επιτυχία στη λύση άλλων επιστημονικών προβλημάτων και συνέβαλλαν με έναν ορισμένο βαθμό επιτυχίας στη λύση κάποιων αρχαιολογικών ζητημάτων. Με την πάροδο του χρόνου έγινε αντιληπτό ότι δεν αρκούσε η απλή, αν και στις περισσότερες περιπτώσεις επιτυχής, προσαρμογή μεθόδων στις διαστάσεις των αρχαιολογικών προβλημάτων και στην αρχαιολογική προβληματική. Ήταν αναγκαίο οι ίδιες αυτές μέθοδοι να εξελιχθούν σε νέους κλάδους με αφετηρία την επιστήμη την οποία επικουρούν, δηλαδή την Αρχαιολογία. Επιπλέον τα ίδια τα προβλήματα απαιτούσαν την ανάπτυξη νέων μεθόδων και ιδιαίτερες τεχνικές, πάντα με βάση τις απαιτήσεις της Αρχαιολογικής έρευνας. Η Αρχαιομετρία είχε λοιπόν ωριμάσει, για να περάσει από το στάδιο του επιστημονικού υβριδίου σ’ αυτό της αυτοτελούς ανάπτυξης, αλλά και της εξειδίκευσης. Ταυτόχρονα η επιτυχής εμπλοκή της στην επίλυση ιστορικών, αρχαιολογικών, ανθρωπολογικών, εθνολογικών κ.λ.π. προβλημάτων της προσέδωσε κύρος και την κατέστησε ευρέως γνωστή.

Σε πολλές περιπτώσεις η Αρχαιομετρία απαιτεί την αντιστροφή των ρόλων

σε σχέση με την Αρχαιολογία και τις άλλες ανθρωπιστικές επιστήμες. Συγκεκριμένες μέθοδοι και τεχνικές ενισχύονται αποφασιστικά από την Αρχαιολογία παρά το αντίθετο. Δηλαδή, έχουν περισσότερο τη ζωτική ανάγκη της Αρχαιολογίας, για να αναπτυχθούν, παρά τη βοηθούν προς το παρόν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο Αρχαιομαγνητισμός, όπου τα αρχαιολογικά δεδομένα είναι αναγκαία προϋπόθεση για την κατασκευή προτύπων καμπυλών μεταβολής των στοιχείων του γήινου μαγνητικού πεδίου, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν στο μέλλον για χρονολογήσεις. Για το λόγο αυτό η ακρίβεια την οποία παρέχουν είναι πολύ μικρότερη από την ακρίβεια άλλων μεθόδων χρονολόγησης. Ιδιαίτερα για τα ιστορικά χρόνια ο Αρχαιομαγνητισμός υπολείπεται σε ακρίβεια των καθαρά αρχαιολογικών μεθόδων, όπως π.χ. της χρονολόγησης με βάση τη μορφολογική ανάλυση.

Η Εφαρμοσμένη Γεωφυσική ή άλλως Μέθοδοι Γεωφυσικής Διασκόπησης ή Γεωφυσική Εξερεύνηση (Applied Geophysics, Geophysical Prospecting, Exploration Geophysics) συνιστά μια επιστήμη με μεγάλη ιστορία που έχει προχωρήσει σε υψηλά επίπεδα ανάπτυξης. Θα μπορούσε να οριστεί ως “η έρευνα του υπεδάφους με καταγραφή φυσικών ποσοτήτων, οι οποίες οδηγούν στον καθορισμό της μεταβολής φυσικών παραμέτρων στο εσωτερικό της Γης”. Η έννοια του υπεδάφους ενέχει και στοιχεία οικονομικής σημασίας, και η Εφαρμοσμένη Γεωφυσική είναι μια από τις κατ’ εξοχήν κατάλληλες επιστήμες για τον εντοπισμό τους. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η αναζήτηση κοιτασμάτων υδρογονανθράκων που στηρίζεται σε πολύ μεγάλο βαθμό στη σεισμική μέθοδο ανάκλασης, μια από τις μεθόδους της Εφαρμοσμένης Γεωφυσικής. Είναι φυσικό, εξ αιτίας των οικονομικών παραμέτρων, η επιστήμη αυτή να έχει αναπτυχθεί ιδιαίτερα, σε βαθμό που να θεωρείται σήμερα ως μια από τις πλέον εξελιγμένες.

Οι Γεωφυσικές Διασκοπήσεις κατέχουν πρωταρχική θέση στην ιστορία της Αρχαιομετρίας, γιατί ήταν αυτές που σηματοδότησαν την εκκίνηση της νέας επιστημονικής οντότητας. Η μέθοδος της ηλεκτρικής διασκόπησης (γεωηλεκτρική χαρτογράφηση) εφαρμόστηκε για πρώτη φορά το 1946 και η μαγνητική διασκόπηση το 1958. Οι πρώτες αυτές εφαρμογές έγιναν σε τοποθεσίες της Αγγλίας (Aitken 1974). Στη συνέχεια, οι δύο αυτές μέθοδοι έτυχαν ευρείας εφαρμογής και μέχρι σήμερα είναι από τις πλέον χρησιμοποιούμενες στην αρχαιολογική έρευνα. Τις δύο τελευταίες δεκαετίες εισήχθησαν επίσης στην αρχαιολογική έρευνα και οι μέθοδοι της γεωηλεκτρικής τομογραφίας και του ραντάρ υπεδάφους με πολύ μεγάλη επιτυχία. Φυσικά και οι άλλες μέθοδοι της Εφαρμοσμένης Γεωφυσικής έχουν τις εφαρμογές τους στην Αρχαιολογία, όμως

μόνον για την επίλυση συγκεκριμένων προβλημάτων και όχι ως μέθοδοι ευρείας χρήσης για την εξερεύνηση μεγάλων εκτάσεων. Επιλεκτικά αναφέρουμε τη χρήση της σεισμικής μεθόδου διάθλασης για τον εντοπισμό ταφικών μνημείων μέσα σε τύμβους (Tsokas et al. 1995, Vafidis et al. 1995, Λυριτζής 2005).

Ο Wynn (1986) εισήγαγε τον όρο “γεωφυσικές διασκοπήσεις υψηλής διακριτικής ικανότητας” ως γενική περιγραφή των μεθόδων που χρησιμοποιούνται στον εντοπισμό και τη χαρτογράφηση θαμμένων αρχαιοτήτων. Ο όρος αυτός είναι πράγματι δόκιμος, γιατί οι ανωμαλίες των πεδίων, που αναζητούνται και καταγράφονται κατά την εξερεύνηση αρχαιολογικών θέσεων, έχουν κατά πολύ μικρότερο πλάτος και μήκος κύματος από τις αντίστοιχες σε άλλου είδους έρευνες (π.χ. στη μεταλλευτική έρευνα). Δηλαδή τα σήματα που καταγράφονται στους φωρατές (αισθητήρες) των οργάνων βρίσκονται λίγο ψηλότερα από τη στάθμη του θορύβου και επομένως απαιτούν υψηλή δειγματοληψία και συμπίεση όλων των υπεισερχόμενων θορύβων και σφαλμάτων, για να αποδοθούν σωστά.

Σε αντιδιαστολή με οποιαδήποτε άλλη επεξεργασία και παρουσίαση γεωφυσικών δεδομένων, στις “αρχαιολογικές διασκοπήσεις” χρησιμοποιούνται περισσότερο οι τεχνικές επεξεργασίας εικόνων. Ο λόγος είναι ότι το τελικό αποτελέσματα παρουσιάζεται συνήθως ως εικόνα (Scollar et al. 1986) άμεσα αναγνώσιμη και από τους μη ειδικούς. Δηλαδή, σχηματίζεται μια εικόνα, η οποία προσομοιάζει την κάτοψη των δομών, οι οποίες προκαλούν την ανώμαλη κατανομή των ποσοτήτων που χαρτογραφήθηκαν. Η εικόνα αυτή πρέπει να βρίσκεται κοντά σε αυτό που θα προέκυπτε από την ανασκαφή και την αποτύπωση της κάτοψης των ερειπίων.

Στο παρόν πόνημα περιγράφεται ο τρόπος διεξαγωγής και τα αποτελέσματα της γεωφυσικής διασκοπήσης, που πραγματοποιήθηκε στον αρχαιολογικό χώρο της Βεργίνας κατά την εικοσαετία 1984-2004. Όπως αναφέρθηκε, η έρευνα με γεωφυσικές μεθόδους, που άρχισε το καλοκαίρι του 1984 με την εξερεύνηση ενός μικρού τμήματος γης δυτικά του ιερού της Εύκλειας, συνεχίστηκε αποσπασματικά όλα τα επόμενα χρόνια μέχρι σήμερα, καλύπτοντας ως επί το πλείστον εκτάσεις που βρίσκονται μέσα στα όρια του τειχισμένου τμήματος του αρχαίου οικισμού. Στόχος της έρευνας αυτής ήταν η ανίχνευση θαμμένων αρχιτεκτονικών λειψάνων στις συγκεκριμένες θέσεις και η κατά το δυνατόν χαρτογράφησή τους.

Πολλά πράγματα άλλαξαν στην εικοσαετία που πέρασε, νέες γεωφυσικές μέθοδοι εισίχθησαν στην αρχαιολογική εξερεύνηση, οι υπάρχουσες βελτιώθηκαν, νέες τεχνικές επεξεργασίας των γεωφυσικών σημάτων έκαναν την εμφά-

νισή τους και, τέλος, καθιερώθηκαν εντυπωσιακοί τρόποι παρουσίασης των αποτελεσμάτων. Οι συγγραφείς του πονήματος συμμετείχαν, ο καθένας από τη σκοπιά του, στο γενικότερο επιστημονικό γίγνεσθαι αλλά και στη γοητευτική περιπέτεια της ανασκαφής στη Βεργίνα.

Μολονότι σε πολλούς αρχαιολογικούς χώρους στην Ελλάδα έχουν γίνει πολύ εκτεταμένες έρευνες με γεωφυσικές μεθόδους, δεν έχει παρουσιαστεί στην ελληνική βιβλιογραφία κάποιο πόνημα που να αναφέρεται σε συστηματική μακροχρόνια έρευνα σε συγκεκριμένη αρχαιολογική θέση. Εξάλλου, σπάνια είναι τα ολοκληρωμένα παραδείγματα και στη διεθνή βιβλιογραφία. Μεταξύ αυτών αναφέρουμε ως χαρακτηριστικό το ανάλογο της Τροίας, όπου εξερευνήθηκε μια πολύ μεγάλη έκταση γύρω από το λόφο του Ιλίου (Becker 1993). Ακόμη όμως σπανιότερη είναι η καταγραφή της κοινής εμπειρίας των εμπλεκομένων επιστημόνων, αρχαιολόγων και γεωφυσικών ή αρχαιομετρών, σε ένα ολοκληρωμένο παράδειγμα. Απ' όσο γνωρίζουμε δεν υπάρχει ανάλογη παρουσίαση της εμπειρίας αυτής υπό μορφή βιβλίου, ενώ υπάρχουν σποραδικά ανάλογα δημοσιεύματα υπό μορφή άρθρων σε επιστημονικά περιοδικά. Οι παραπάνω λόγοι μας ώθησαν στη συγγραφή του παρόντος.

Ο αναγνώστης που ενδιαφέρεται για μια συνοπτική παρουσίαση της εξέλιξης των γεωφυσικών μεθόδων στην αρχαιολογική έρευνα μπορεί να ανατρέξει στα άρθρα επισκόπησης των Weymouth (1986), Clark (1990), Τσόκας (1993), Heimer (1994) και Hesse (1999). Η εργασία των Sarris και Jones (2000) προσφέρει μια εξαιρετική επισκόπηση των γεωφυσικών εξερευνήσεων σε αρχαιολογικούς χώρους γύρω από τη Μεσόγειο θάλασσα. Στην εργασία αυτή απαριθμούνται οι διασκοπήσεις σε ελληνικούς αρχαιολογικούς χώρους και σε αρκετές περιπτώσεις δίδονται λεπτομέρειες που αφορούν στην επεξεργασία των δεδομένων αλλά και τα βασικά αποτελέσματα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο του παρόντος περιγράφονται η μέθοδος της ηλεκτρικής χαρτογράφησης, της μαγνητικής χαρτογράφησης, της γεωηλεκτρικής τομογραφίας και του ραντάρ υπεδάφους, οι οποίες χρησιμοποιήθηκαν για την εξερεύνηση της Βεργίνας. Στα επόμενα κεφάλαια γίνεται περιληπτική αναφορά στον τρόπο συλλογής, επεξεργασίας και ερμηνείας των δεδομένων, χωριστά για κάθε μέθοδο διασκοπήσης. Σ' αυτά τα κεφάλαια παρουσιάζονται επίσης τα αποτελέσματα της έρευνας, όπως προέκυψαν για καθεμιά μέθοδο.

Η πρώτη ανακοίνωση γεωφυσικού αποτελέσματος από τον αρχαιολογικό χώρο της Βεργίνας αφορούσε στον εντοπισμό ενός συμπλέγματος θεμελιώσε-

ων δυτικά του ιερού της Εύκλειας (Tsokas and Saatsoglou-Paliadeli 1988). Το αποτέλεσμα ηλεκτρικής και μαγνητικής χαρτογράφησης περιορισμένης έκτασης βόρεια του αναφερθέντος ιερού δημοσιεύθηκε αμέσως μετά (Tsokas 1988). Τέλος, το αποτέλεσμα της διεξαγωγής υψηλής ευκρίνειας ηλεκτρικής χαρτογράφησης ενός αριθμού τομογραφιών και μερικών τομών με τη μέθοδο του ραντάρ υπεδάφους, στο χώρο νότια του ιερού της Εύκλειας μέχρι δυτικά του αρχαίου θεάτρου (σχ.1.1), παρουσιάστηκαν περίπου δέκα χρόνια αργότερα από τους Tsokas et al. (2000).

Το βασικό τμήμα των αποτελεσμάτων των ερευνών που αναφέρθηκαν και ιδιαίτερα τα αποτελέσματα των χαρτογραφήσεων (μαγνητικής και ηλεκτρικής) ενσωματώθηκαν στην παρουσίαση που επιχειρείται στο παρόν πόνημα. Η μόνη διασκόπηση που δεν αποτελεί τμήμα του πονήματος αφορά σε ένα μικρό χώρο επάνω από τα ερείπια του ανατολικού τείχους.

Μεγάλο μέρος των δεδομένων προέκυψε μέσω ερευνητικού προγράμματος ενταγμένου στο πλαίσιο ΠΕΝΕΔ 1995 της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας (Γ.Γ.Ε.Τ.). Το συγκεκριμένο αυτό τμήμα των ερευνών επεκτάθηκε και εκτός των ορίων της πανεπιστημιακής ανασκαφής. Επίσης, μεγάλο τμήμα της έρευνας πραγματοποιήθηκε από ίδιους πόρους του Α.Π.Θ. Ως εκ τούτου, πραγματοποιήθηκε κατόπιν αδείας του Κεντρικού Αρχαιολογικού Συμβουλίου του Υπουργείου Πολιτισμού.

1.1. Βεργίνα. Το χρονικό της ανασκαφής και η σημασία της

1.1.1. Εισαγωγικά

Από τον πρώτο εντοπισμό του και τη σύντομη ανασκαφική έρευνα του Γάλλου αρχαιολόγου Leon Heuzey (στα μέσα του 19^{ου} αιώνα) μέχρι και σήμερα, ο αρχαιολογικός χώρος της Βεργίνας – πεδίο συστηματικής επιστημονικής δράσης του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου από το 1938 – πρόσφερε και εξακολουθεί να προσφέρει στην αρχαιολογική επιστήμη πολύτιμα στοιχεία για την ιστορία και τον πολιτισμό της αρχαίας Μακεδονίας.

Στο διάστημα των εξήντα περίπου χρόνων που μεσολάβησαν από τότε που ο καθηγητής Κωνσταντίνος Ρωμαίος εγκαινίασε την πανεπιστημιακή ανασκαφή, γενιές φοιτητών του Αρχαιολογικού Τμήματος της Φιλοσοφικής Σχολής, ανάμεσά τους πανεπιστημιακοί δάσκαλοι και αρχαιολόγοι, ασκήθηκαν κι ασκούνται στην ανασκαφική πρακτική, ενώ το πλήθος των μνημείων και των κινητών ευρημάτων από το νεκροταφείο και την αρχαία πόλη πιστοποιούν την

μακρόχρονη ιστορία της περιοχής από τα προϊστορικά μέχρι τα πρώτα μεταχριστιανικά χρόνια.

1.1.2. Το νεκροταφείο

Η πρότυπη ανασκαφική έρευνα του εκτεταμένου νεκροταφείου των τύμβων από τον Μανόλη Ανδρόνικο, στη δεκαετία του '50 και των αρχών του '60, αποκάλυψε την πρώιμη φάση του οικισμού (1000-700 π.Χ.), ενώ πρόσφατα ευρήματα από το νεκροταφείο του 6^{ου} π.Χ. αιώνα αποκαθιστούν τη γνώση μας για μια περίοδο της μακεδονικής ιστορίας που γνωρίζαμε ελάχιστα μέχρι και πριν από λίγα χρόνια.

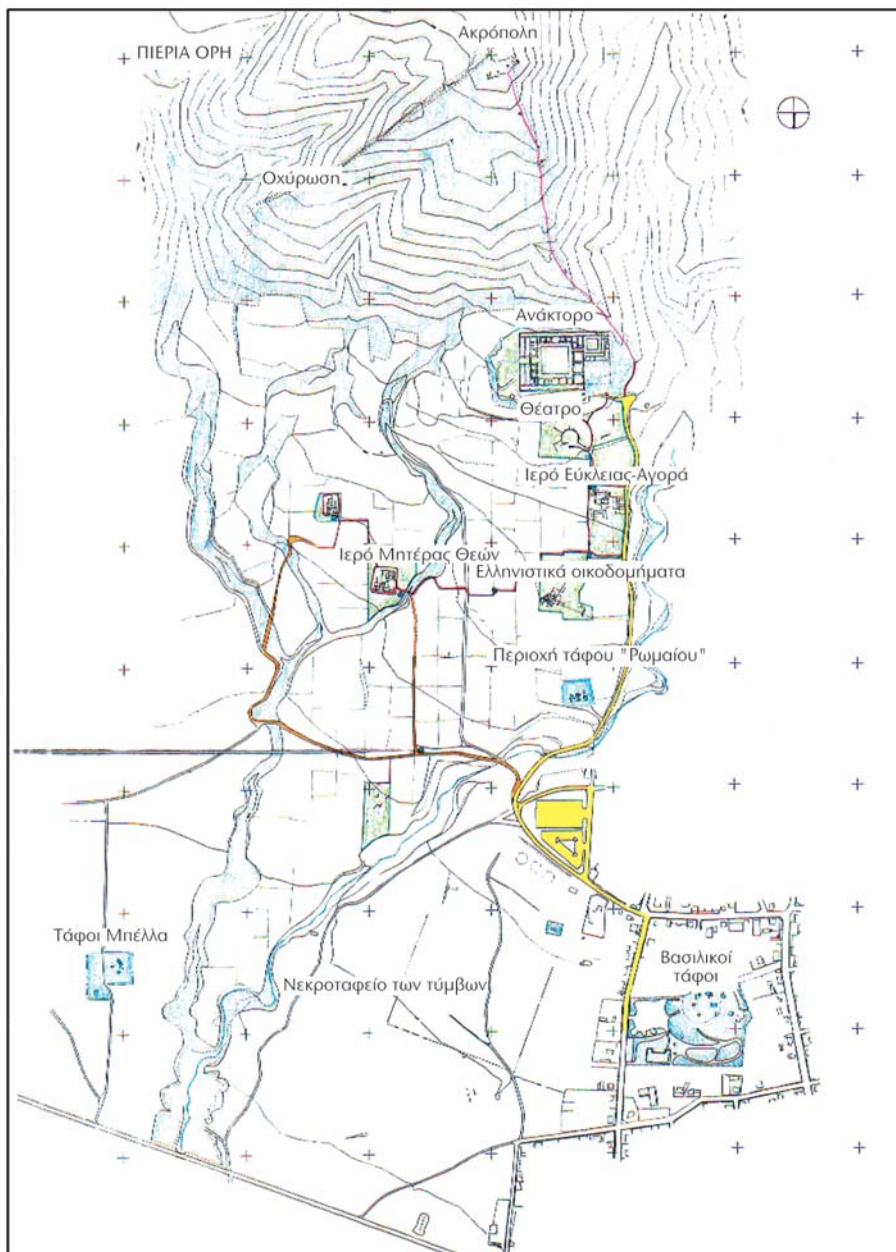
Ο 5^{ος} π.Χ., αντιπροσωπεύεται από τάφους με εντυπωσιακά δείγματα μεταλλοτεχνίας και πηλοπλαστικής που συνεχίζουν την παράδοση των προγενέστερων χρόνων, αλλά και με ευρήματα από άλλες περιοχές του ελλαδικού χώρου που επιβεβαιώνουν τις φιλολογικές μαρτυρίες για την εμπλοκή των αρχαίων Μακεδόνων σε ιστορικά γεγονότα της ελληνικής ιστορίας, όπως τα Μηδικά (στις αρχές του αιώνα) και τον Πελοποννησιακό πόλεμο (στα τέλη του ίδιου αιώνα).

Περίοδος ακμής του μακεδονικού βασιλείου που κορυφώνεται με την ανάδειξη του Φιλίππου Β' σε ρυθμιστή των ελληνικών πραγμάτων και την έναρξη της εκστρατείας του Αλεξάνδρου στην Ανατολή, το δεύτερο μισό του 4^{ου} π.Χ. αιώνα εκπροσωπείται στο νεκροταφείο της Βεργίνας με πλήθος ενεπίγραφων επιτύμβιων σπηλών και μνημειακών τάφων, ανάμεσα στους οποίους πρωτεύουσα θέση κατέχουν οι ασύλητοι μακεδονικού τύπου που αποκαλύφθηκαν από τον Μανόλη Ανδρόνικο και τους πανεπιστημιακούς συνεργάτες του στα τέλη της δεκαετίας του '70 (1976-1980).

Το άθικτο περιεχόμενό τους (με έναν εντυπωσιακό αριθμό χάλκινων, ασημένιων και χρυσών όπλων, σκευών και κοσμημάτων, ένα μοναδικό σύνολο ελεφαντοστέινων γλυπτών από τη διακόσμηση ξύλινων κλινών), κυρίως όμως η μνημειακή τους αρχιτεκτονική και η ζωγραφική τους διακόσμηση συμβάλλουν πολύτιμα στη γνώση μας για πλήθος θεμάτων που αφορούν στην αρχαία ελληνική τέχνη.

Έργα μεγάλων ζωγράφων της ελληνικής αρχαιότητας, οι τοιχογραφίες στο εσωτερικό του λεγόμενου τάφου της Περσεφόνης και στην πρόσοψη του τάφου του Φιλίππου αποτελούν μοναδικά δείγματα της αρχαίας ελληνικής ζωγραφικής και πολύτιμη πηγή γνώσης για μια μεγάλη και σπουδαία τέχνη που, λόγω της φθαρτότητας των υλικών της, θα παρέμενε έμμεση κι αποσπασματική, δίχως τις τοιχογραφίες στους τάφους της Μεγάλης Τούμπας.

Σχ.1.1. Χάρτης του αρχαιολογικού χώρου της Βεργίνας όπου σημειώθηκαν τα τοπωνύμια που αναφέρονται στο παρόν πόνημα.

1.1.3. Η αρχαία πόλη

Η πανεπιστημιακή ανασκαφή εντός του οχυρωμένου οικισμού, περιορισμένη στα χρόνια του καθηγητή Γεωργίου Μπακαλάκη κυρίως στην έρευνα του ανακτόρου, επεκτάθηκε από τις αρχές της δεκαετίας του '80 και σε άλλα σημεία, που φωτίζουν τη γνώση μας για τη μορφή και την πολεοδομική οργάνωση της αρχαίας πόλης. Ισχυρά τείχνη ενίσχυαν σοφά την οχυρή θέση της, ενώ τα οικοδομήματα εντός των τειχών είχαν κτιστεί πάνω σε πλατώματα, προκειμένου να προσαρμοστούν στην φυσική κλίση του εδάφους προς τα βόρεια.

Ανάμεσά τους, το ανάκτορο, απλωμένο σε μια έκταση έντεκα περίπου στρεμμάτων, εποπτεύει και ελέγχει με τρόπο μοναδικό τον μακεδονικό κάμπο και τον Αλιάκμονα που τον διασχίζει (Saatsoglou-Paliadeli 2002). Η αρχιτεκτονική του μορφή και λιγοστά ευρήματα, ανάμεσά τους ένα εξαιρετικής τέχνης ψηφιδωτό δάπεδο και αναθηματικές επιγραφές στον Ηρακλή Πατρώο, γενάρχη της δυναστείας των Τημενιδών, βεβαιώνουν πως το μνημειακό αυτό οικοδόμημα φιλοξενούσε τη βασιλική οικογένεια σε όλη τη διάρκεια της ανεξαρτησίας του βασιλείου.

Κάτω ακριβώς από το ανάκτορο (βόρεια) και σε άμεση πολεοδομική σχέση μαζί του, αποκαλύφθηκε το 1982 το θέατρο της αρχαίας πόλης, ενώ ακόμη βορειότερα, σε χωριστό πλάτωμα, το Ιερό της Εύκλειας, τμήμα της αγοράς της αρχαίας πόλης, απέδωσε στα είκοσι χρόνια που ανασκάπεται, πλήθος από αρχιτεκτονικά λείψανα και ενεπίγραφα αφιερώματα της βασίλισσας Ευρυδίκης, μητέρας του Φιλίππου Β' που βεβαιώνουν πως μεγάλοι γλύπτες του 4^{ου} π.Χ. αιώνα έστηναν κάποτε τα έργα τους στους δημόσιους χώρους της αρχαίας μακεδονικής πόλης.

Άλλα δημόσια οικοδομήματα στο βορειοδυτικό άκρο της πόλης, το Ιερό της Μπτέρας των Θεών (της Κυβέλης) στο ανατολικό τμήμα της με σημαντικά ευρήματα για τη λατρεία της θεάς, καθώς και μια μεγάλη ιδιωτική κατοικία λίγο νοτιότερα, αποκαλύπτουν πτυχές της καθημερινής ζωής των ανώνυμων κατοίκων της αρχαίας πόλης, που σταδιακά ξεδιπλώνει τα μυστικά της χάρη στην ανασκαφική σκαπάνη.

Στις βόρειες παρυφές των Πιερίων, στην καρδιά της *Μακεδονίδος γής* του Ηροδότου, ο αρχαιολογικός χώρος της Βεργίνας ταυτίστηκε με τις *Αιγές*, τη θέση που – σύμφωνα με τον Ηρόδοτο και τον Θουκυδίδη – επέλεξαν απόγονοι του Ηρακλή από το Άργος, για να ιδρύσουν την πρωτεύουσα του βασιλείου, γύρω στα μέσα του 7^{ου} π.Χ. αιώνα. Η ταύτιση, ενισχυμένη πλέον με νέα

δεδομένα που επιβεβαιώνουν τη βασιλική παρουσία όχι μόνον στο νεκροταφείο και το ανάκτορο, αλλά και εντός του αρχαίου οικισμού, προσδίδει στη Βεργίνα και τα αρχαία της μίαν εντελώς ιδιαίτερη σημασία.